

HYVINVOINTIALA

Soten ABC kuntavaali- ehdokkaalle

KUNTAVAALIT 2021

Sotea yritetään jälleen uudistaa

HALLITUKSEN sote-esitys on keväällä 2021 eduskunnan käsiteltävänä. Vastuu sote-palveluiden järjestämisestä ollaan esityksessä siirtämässä kunnilta hyvinvointialueille. Sote on valtava ja tärkeä aihe vielä kevään kuntavaaleissa, ja monet kuntapäättäjät toiminevat jatkossa myös hyvinvointialueiden päättäjinä.

Paikallispäätäjien valta vähenisi

Tällä hetkellä kunnat saavat itse päättää, miten järjestävät kunta-laisten sote-palvelut. Kunnat voivat alueen asukkaiden tarpeen mukaan tuottaa palvelut joko itse tai ostaa niitä yrityksiltä tai järjestöiltä. Tulevilla hyvinvointialueilla ei olisi julkisena palvelujen järjestäjänä tätä vapautta: Hallituksen esityksessä hyvinvointialueilta vaaditaan "riittävää" omaa tuotantoa. Sen olisi selvästi tiukemmin tuotettava palveluita itse kuin nykyisten julkisten järjestäjien.

OSTOPALVELUIHIN ei voisi turvautua nykyiseen tapaan, vaikka niistä on ollut paljon hyötyä monissa kunnissa. Niillä on saavutettu muun muassa nopeampaa pääsyä hoitoon ja parempaa kustannustehokkuutta. Palveluseteleillä on voitu tarjota asukkaille valinnanmahdollisuuksia. Yhteistyö yritysten ja järjestöjen kanssa vähenisi, vaikka sen tuloksena on syntynyt uusia ja toimivia tekemisen tapoja. Yhteistyö on kannustanut toimijoita kirittämään omaa toimintaansa. Paikallispäätäjillä olisi selvästi vähemmän vaihtoehtoja ja oppeja järjestää alueelleen parhaat mahdolliset sote-palvelut, jos sote-esitys toteutuu.

HYVINVOINTIALUEEN päätäjillä olisi pienempi mahdollisuus itse näiseen päätöksentekoon myös siksi, että hallituksen esittämässä

mallissa viimekätinen päätösvalta alueiden sote-palveluista lipuu valtiolle. Sote-esityksen mukaan aluehallintovirastot ja ministeriöt käyttäisivät viime kädessä päätösvaltaa sen suhteen, mikä on "riittävä" määrä hyvinvointialueen omaa palvelutuotantoa.

Lue lisää paikallispäätäjien vallan vähenemisestä:

[Valta ei siirry maakuntiin vaan Meritullinkadulle – STM voi yhdistää maakuntia ja ohjata investoinnit muualle](#) >>

[Päätätjää, näin keinovalikoimasi supistuu](#) >>

Kustannukset, hoitojonot ja eriarvoisuus uhkaavat kasvaa

Jos ostopalvelujen hankintaa rajataan, päätäjien mahdollisuudet hillitä sote-kustannusten kasvua heikkenevät merkittävästi. Tämä on kriittistä, sillä väestön ikääntyessä sote-menot kasvavat entisestään. Uhkana on paine leikata palveluista tai korottaa veroja. Hoitojonot julkisiin palveluihin ovat jo nyt pitkät. Koronapandemia pahentaa tilannetta entisestään.

HALLITUSOHJELMAAN on kirjattu, että hoitotakuuta aiotaan tiukentaa kolmesta kuukaudesta viikkoon. Tiukennus on lykkääntynyt, eikä ole selvää, milloin se toteutetaan. Seitsemän päivän hoitotakuun voisi toteuttaa jo nyt yksityisiä hyödyntämällä. Pitkiä hoitojonoja ei tarvitse sietää koronankaan takia, yksityiset resurssit voidaan ottaa heti käyttöön.

OSA kunnista on nykyjärjestelmässä ulkoistanut terveysasemapalvelujaan, ja ulkoistetuilla terveysasemilla on viisi kertaa nopeampi pääsy hoitoon kuin julkisesti tuotetuilla terveysasemilla. Hallituksen sote-esityksessä esimerkiksi neuvolapalvelut halutaan hyvinvointialueen omaksi tuotannoksi, mikä laittaisi käytännössä stopin terveysasemaulkoistuksille. Toteutetut onnistuneet ulkoistussopimukset jouduttaisiin purkamaan, ja hoitojonot venyisivät entisestään. Vaarassa ovat myös monet kumppanuudet sosiaalipalveluissa, joita kunnat ovat hankkineet runsaasti ostopalveluina.

TOIMIVAT julkiset sote-palvelut ovat ennen kaikkea heikossa ase-

massa olevien etu. Jos julkiset terveyspalvelut eivät toimi, hyvätuloiset voivat ottaa vakuutuksen tai maksaa itse hoitonsa yksityisellä palveluntarjoajalla. Muut jäävät julkisten palvelujen varaan piteneviin hoitojonoihin. Myös sosiaalipalvelujen ostamisen rajaamisesta kärsii julkisen järjestäjän lisäksi ennen muuta asiakas: palveluihin pääsy voi vaikeutua ja asiakkaan valinnanvapaus supistua.

SOTE-ESITYS uhkaa lisätä myös alueellista eriarvoisuutta. Kustannusten paisuessa hyvinvointialueiden voi olla pakko karsia palvelujaan ja keskittää niitä pois pienimmiltä paikkakunnilta.

Lue lisää kustannusten kasvusta ja hoitojonoista:

[Hallituksen sote-esitys kasvattaisi menoja jopa 4,35 miljardia »](#)

[Ulkoistetuilla terveysasemilla lähes viisi kertaa parempi hoitoon pääsy »](#)

Mitä perustuslaki vaatii? Palvelujen turvaamista, ei pakollista omaa tuotantoa

S otesta on ollut esillä paljon vääriä käsityksiä ja myyttejä. Yksi keskeisimmistä on käsitys siitä, että perustuslaki vaatisi julkista järjestäjää tuottamaan osan palveluistaan itse ja rajoittaisi palveluiden ostamista. Perustuslaki ei vaadi tällaista.

SEN sijaan perustuslaki vaatii, että riittävistä palveluista huolehditaan. Juuri tämä perustuslain vaatimus uhkaa jäädä toteutumatta, jos sote-esitys toteutuu. Esityksessä hyvinvointialueille ei anneta kaikkia mahdollisia vaihtoehtoja, jotta ne voisivat valita omalle alueelleen parhaat ja kustannustehokkaimmat palvelut. Siitä puuttuvat myös kannustimet, jotka puskisivat hyvinvointialuetta toimimaan itse kustannustehokkaasti. Näistä seuraa, että hyvinvointialue voi ajautua tilanteeseen, jossa sen on pakko hillitä rahanmenon kasvua karsimalla palveluita.

SOTE-ESITYKSESSÄ rajoitetaan monituottajuutta, toisin kuin yleisesti väitetään. Nykytilanteeseen verrattuna esityksessä rajoitetaan merkittäväällä tavalla monituottajuuden keinoja ja järjestäjän mahdollisuuksia käyttää yksityistä palvelutuotantoa.

MYÖSKÄÄN yleinen väite siitä, että sote-esityksessä ei rajoiteta monituottajuutta, ei pidä paikkaansa. Nykytilanteeseen verrattuna esityksessä rajoitetaan merkittäväällä tavalla monituottajuuden keinoja ja järjestäjän mahdollisuuksia käyttää yksityistä palvelutuotantoa.

SEURAAVAN aukeaman kuva kuvastaa, miten sote-esitys rajaisi monituottajuutta ja vaarantaisi mahdollisuuksia.

Lisää soteen liittyvistä myyteistä ja vastauksista voit lukea täältä:

[Sote-rengit eivät halaja isännän saappaita >>](#)

Sote-esitys kaventaa hyvinvointialueiden mahdollisuuksia

Esityksen kieltämät mahdollisuudet

- ✗ "Liian suuri" osa sosiaalipalveluista, esim. ikääntyneiden palvelut
- ✗ Sosiaalipalvelun kokonaisuus kuten esimerkiksi päihdepalvelut
- ✗ Terveyspalvelun kokonaisuus, esim. silmäpalvelut
- ✗ Maantieteellisten alueiden kokonaisuudet
- ✗ Suurin osa erikoissairaanhoidon tehtävistä
- ✗ Neuvolapalvelut
- ✗ Lääkärin autonomiaa rajoitetaan
- ✗ Hyvinvointialueiden mahdollisuuksia järjestää palvelut rajataan

Esityksessä sallitut mahdollisuudet

- ✓ Palveluseteli, kunhan ei "liikaa"
- ✓ Henkilöstövuokraus
- ✓ Erikoissairaanhoidon toimenpiteet (ei anestesiassa tehtävät)
- ✓ Pienten osakokonaisuuksien kilpailutukset (kunhan ei "liikaa")

Mihin rajatut mahdollisuudet johtavat?

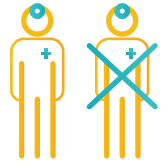
- Yksityisten toimijoiden resursseja ei saisi ottaa käyttöön – miten palvelut ja tekijät riittävät julkisissa palveluissa jatkossa?
- Yksityisten toimijoiden kyvyt ja potentiaali kehittää prosesseja ja innovaatioita (esim. digipalvelut) menetetään, sillä niitä ei ole järkevää rakentaa yksittäisiin pieniin ulkoistuksiin
- Viranomaistehtävän käsitettä laajennetaan – tuleeko hoitoratkaisuista valituskelpoisia päätöksiä?
- Voi johtaa toimivien, jonoja lyhentäneiden ja kustannustehokkuutta parantaneiden terveysasemaulkoistusten päättämiseen

Sosiaalipalvelujen kohtalo iso kysymysmerkki

KUNNISSA on ostettu yrityksiltä ja järjestöiltä merkittävä osa sosiaalipalveluista. Esimerkiksi lastensuojelun, vammaisten ja päihdehuollon palveluista on paikoittain ostettu jopa lähes 90 prosenttia. Sote-esityksen vaatimus hyvinvointialueen "riittävästä" omasta tuotannosta uhkaa monia toimivia kumppanuuksia. Miten näiden palveluiden tulevaisuudessa käy? Hallituksen esitys jättää vastauksen tähän kovin epäselväksi.

Joutuuko potilas palloteltavaksi?

HALLITUKSEN sote-esitys vaikuttaisi toteutuessaan suuresti lääkäreiden työhön ja potilaiden hoidon kulkuun. Esitykseen sisältyy vaatimus, että vain virkalääkäri saisi tehdä päätöksen ottaa potilas erikoissairaanhoidon. Julkisesti rahoitetuissa erikoissairaanhoidossa yksityisen palveluksessa olevat lääkärit eivät siis voisi näitä ratkaisuja tehdä.

JOS potilas on hoidossa ostopalveluna toteutetussa erikoissairaanhoidossa, hän saattaa joutua käymään läpi usean lääkärin arvioiden. Hoitavan, yksityisen palveluksessa olevan lääkärin tulisi pyytää virkalääkärin hyväksyntä myös, kun hän tekee hoitosuhteen aikana hoitoratkaisuja.

BYROKRATIA lisääntyisi, terveydenhuollon kustannukset kasvai-

sivat ja lääkärit joutuisivat keskenään eriarvoiseen asemaan työnantajansa perusteella. Virkalääkärivaatimus vaikeuttaisi erikoissairaanhoidon hankintaa merkittävästi. Iso kysymysmerkki on myös, mistä kaikki tarvittavat virkalääkärit saataisiin.

Lue lisää virkalääkäri-velvoitteesta:

[*Joutuuko potilas palloteltavaksi?*](#)
[*Hallituksen sote-esitys muuttaisi lääkärin työtä >>*](#)

Sote on pakko uudistaa – ja saada toimimaan

Hallituksen sote-esitys sopii huonosti Suomeen, jossa väestö ikääntyy ja palvelujen tarve kasvaa. Suomalainen sote-järjestelmä tarvitsee osaamisen, mahdollisuuksien ja kykyjen maksimointia, ei rajaamista ja supistamista. Sotea on uudistettava, jotta rahat riittävät ja kaikille tarvitseville riittää hoitoa ja hoivaa.

HYVINVOINTIALA HALI ry:n mielestä sote-esityksestä olisi poistettava vaatimus hyvinvointialueen riittävästä omasta tuotannosta, koska se vie mahdollisuuksia järjestää suomalaisille hyvin saatavilla olevat ja toimivat palvelut. Oman tuotannon vaatimisen sijaan esityksessä olisikin HALIn mielestä vaadittava, että hyvinvointialueiden asukkaille turvataan palvelut kaikissa tilanteissa.

OSTOPALVELUIDEN hankinnan rajoittaminen vesittää mahdollisuudet sille, että sote-uudistukselle asetetut tavoitteet voisivat täyttyä. Jos oman tuotannon vaatimus poistetaan, perustuslain edellytys palveluiden turvaamisesta voidaan toteuttaa ja hankaluus julkisomisteisten yhtiöiden (esimerkiksi Pirkanmaalla) asemasta poistuu.

HALIN mielestä Suomen sote-järjestelmä on parhaimmillaan, kun julkinen ja yksityinen tekevät yhteistyötä ja molempien vahvuuksia hyödynnetään.

Lue lisää HALIn
ratkaisuksista:

[HALIn sote-malli >>](#)

Lisätietoja:

Eveliina Vigelius

Johtaja, sote-palvelujen kehittäminen
044 511 4411
eveliina.vigelius@hyvinvointiala.fi

Hanna-Maija Kause

Johtaja, terveyspalvelut
050 566 7949
hanna-maija.kause@hyvinvointiala.fi

HYVINVOINTIALA

Hyvinvointiala – hyvinvoinnin vaikuttavin ääni

Lue lisää: hyvinvointiala.fi

Osallistu: @ Hyvinvointiala | [@Hyvinvointiala](https://twitter.com/Hyvinvointiala)